
Josep Espunyes, **Hora foscant a la ribera**. El llamp. Barcelona, 1991.

Josep Espunyes, **Pa d'àngel**. Poesia 3i4. València, 1991.

En uns versos d'autoretrat irònic d'un grapat d'anys enrere, Josep Espunyes es presentava amb panxa i ventrell: **(de fet, però, encar cabo a la pell)**. / **Coll curt i cap de bou. Potada d'ós.** / **Cinc dits a cada mà. Ni bru ni ros.** / **Vilà de Peramola, Alt Urgell,** / **nat a cal Bilaró el quaranta-dos**. Versos que encara s'adrecen, amb lúcida nitidesa, a un escriptor singular i segurament dels més dolguts per l'empobriment galopant de la llengua. Més d'una tarda, prenent cafè a l'Ateneu, he estat testimoni del seu plany per titulars de diari que esbandeixen com si res els pronoms febles o per la castellanització d'un lèxic específic que té el seu equivalent genuí en català. La passió per la llengua, la sensibilitat amb què la defensa i una mena d'arrelament tel·lúric al país fa que, per a alguns, l'Espunyes sigui un tipus absolutament entranyable i cordial. També he notat, però, que altres se'l miren de biaix i com si sorgís de la profunditat d'una novel·la rural. M'abelleix de vantar-me de la seva amistat i miro d'entendre'l com un dels que tenen més viu i esmolat el sentit profund del català.

Sovint, però, aquesta mena de passions enceguen i poden convertir-se en un aliat incòmode i, qui sap, fins en un probable enemic de l'escriptor. A parer meu, la novel·la que presento, **Hora foscant a la ribera**, paga penyora de l'abraonament de Josep Espunyes amb la llengua i el país. Una novel·la ha de ser bona cosa més que un brillant exercici lingüístic i per aquí és on em sembla que flaqueja aquesta darrera peça narrativa. Trobo, d'altra banda, que l'obra esdevé d'un paral·lelisme eloqüent amb els versos que encapçalen el

comentari i, ahora, un capgirament del to elegíac d'aquell magnífic recull de sonets de 1987, **Notes mínimes d'un paisatge**. Quatre anys enrera, els versos de Josep Espunyes s'adreçaven a la poetització d'un país petit que el projecte del pantà de Rialb havia abocat a un futur de paratges enaiguats. El llibre, profundament intimista era un recull girat endins, un testimoni d'amor amb deix de tristesa i l'homenatge del poeta a la bellesa d'una terra condemnada a ser colgada per les aigües d'un pantà.

Hora foscant a la ribera presenta el contrapunt dels poemes i canvia el lament elegíac per la gesta popular: l'acció d'una revolta contundent que, només obrir la novel·la, narra l'operació d'un grup que esmicola, amb dinamita, els fonaments d'una controvertida presa en construcció. Es, senzillament, la lluita a ultrança dels que creuen que hi ha altres solucions possibles, dels que arriquen el que calgui per amor a la terra i per continuar vivint on han viscut des de sempre. La melangia dels sonets s'ha convertit en crit de combat i la literatura -la novel·la- se'n ressent perquè arrela més en el cor que no pas en el cap. El tram argumental és més aviat prim i el plantejament dels diferents personatges un punt maniqueista. Per damunt de tot, però, sura un únic protagonista, segurament el que més interessa a l'autor: un brillant, sensual i contundent exercici d'estil.

Pa d'àngel, en canvi, és una altra història. Espunyes torna a la poesia i ho fa amb un esforç de concentració i de màxima simplicitat. Es tracta, d'altra banda, del revers de la moneda dels versos d'autoretrat que obren el comentari i on l'autor es presenta estrafet pels efectes del mirall convex que el reflecteix. Hi ha altres menes de miralls i Josep Espunyes -si més no a mi m'ho sembla- és també un tipus amarat de cordialitat i de tendresa, golut dels petits detalls i que badoca, quan cal, davant de la puresa elemental de les coses. El títol del darrer llibre de poemes ja ho diu tot: pa d'àngel, és a dir, matèria elemental i etèria que un lector poc atent pot confondre amb poesia

adreçada als infants. Llegits amb atenció s'hi pot sentir el batec elemental del millor Salvat-Papasseit (penso en el poema **Pantalons llargs**); o el ressò magistral i aparentment menor de Josep Carner (i ara penso en el poema **La sopa de La primavera al poblet**); o bé l'eco d'un exercici de trencaclosques que remet a Pere Quart i a la coneguda **Tirallonga dels monosíl.labs** del llibre **Circumstàncies**.

La gràcia del llibre comença en l'encert del títol i en la concordança harmònica entre significat i significant. Per la mateixa raó, **Pa d'àngel** és un recull carregat de puresa, on la llengua destil.la una gran capacitat de suggestió concentrada en peces breus, de vers curt, horacianes de fons i ben dibuixades de forma. Posats a triar aniria de dret als dotze pentasíl.labs de **Medecina d'amor**, als setze versos -també pentasíl.labs- de **¡Oh, que bé!** i al magnífic poema de cuina dedicat a l'Angel i a la Paquita de l'Ateneu.

Pa d'àngel, finalment, no respon, a parer meu, a cap moda ni a cap tendència concreta. Es un tipus de poesia si voleu tradicional i volgudament arrelada en els agafadors i esquemes més antics de l'ofici. Són sentiments que han niat endins del poeta i que, sòbriament, surten món enllà, en una llengua alada, fresca, lleugera i impecable. Encara que només sigui per aquesta raó, tinc el convenciment que el temps, jutge implacable, no malmetrà aquests poemes en quatre dies i es llegiran amb la mateixa intensitat així que hagin passat uns anys. I posats a argumentar, ho fonamento en el fet que Espunyes ha aconseguit un ritme agíl, ha construït peces amb un innegable sentit del poema i perquè l'obra es justifica per ella mateixa. Si més no, aquesta és la meva juguesca particular.

Isidor Cònsul